

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Candela Evangelica

Landsberg, Johannes Justus

[Köln], 1526

VD16 J 1187

Candela II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34415

tum Christi nobis applicat. Omnia hec non sunt propter impotentiam dei miserentis, sed propter ordinem quem instituit ad declarationem sue bonitatis. Sed de hoc latius infra. ¶ **Distinct. III.**

¶ **Sera pnia, consolatio, et cõiter decipula est homini puerorum et induratorum, de qua ait Augus. deo plenus: Agens pniã ad vitimũ et recõciliatus, si securus hunc erit, ego non sum securus. Quia tales videntur potius penitere ex necessitate, quã ex voluntate, potius timore pene, quã amore dei. De vero penitente dicit dñs Ezech. 18. Si impius egerit penitentia ab omnibus peccatis suis que operatus est, et custodierit omnia precepta mea, et fecerit iudiciũ et iustitiam (.i. ius suum unicuique tribuerit, deo, sibi et primo etc.) vita viuet et non morietur. Faciendo iudiciũ et iustitiam, satisfacit lesõ: Hec est satisfactio.**

NOX SECVNDA.

Præterea, si in omni uita sua quod operis boni nil egisset, et inter extrema uite constitutus, neque operari iam bonum posset, neque elargiendum propter deum quicquam haberet, modo in ea fide stabilis perseveret, credens firmiter quod satisfactio illa quam in cruce dominus ipse pro omnibus egit, pro suis etiam peccatis acceptetur, sufficiatque deo, imò quod propter hanc fiduciam fidemque rectam, iam sibi peccata dimissa sint. Is qui eiusmodi est peccator, in gratia dei et sine peccatis moritur, filius eterne uitæ: propterea quod misericordie dei nobis promissa confidens innititur, et de bonorum omissione operum negligentiaque sua poenitet, ac ueniam postulat.

¶ **Candela . II.   Distinctio . I.**

¶ **Intelligentia eorum que hic dicuntur, dependet ex his que in precedentibus dicta sunt. Qui enim in omni uita sua nil boni operatus est, sed neque in ipso termino ullum opus bonum operari potest, velelee**

mosynas elargiri, is tñ per dei gr̃am, libero arbi. a
deo moto, pōt detestari pctā sua, z dolere, z deum
eligere, quem antea semper p̃temp̃sit, z eum ex to
to corde diligere, que sunt magni meriti opa, que
tñ omnia fiunt in fide, qua credit Ch̃istum dñm p̃
peccatis oīm in cruce satisfecisse, z per hec pōt fi
eri filius dei, z heres eterne vite: sed non ex sola fi
ducia z fide, qua credit firmiter z perseveranter sa
tisfactionem illam, quam in cruce dñs ipse p̃ om̃i
bus egit, pro suis etiā pctis acceptari sufficere q̃
deo, neq̃ ex sola p̃fidentia qua innititur diuine mi
sericordie, q̃ meritum Ch̃isti nobis applicat per
operationem diuine misericordie. Non enim saluamur
eo q̃ deus misericors est, q̃ si sic, ex quo deus sem
per misericors est, nullus pctōr̃ periret, z essent o
mnes mali salui: Sed saluamur, q̃ de⁹ misericors,
per gratiam suam operat̃ in nobis, z nos coopera
mur eidem: vnde Ap̃ls. I. Co. 15. Gratia dei sum
id q̃d sum, z gratia eius in me vacua non fuit. i. si
ne operibus non fuit. Latet sc̃da in hac nocte an
guis Luterana, que (licet frustra nitit̃) tñ pctōrem
ex sola fide saluare, per quam pctōri gratiam dei z
plenam pctōr̃ remissionem acquirat, z opera bo
na z satisfactionem pctōris excludat. Vult enim q̃
Ch̃isti in cruce satisfactio, omissis neglectisq̃ ve
nie postulatio, sufficiant, cum tñ hec oia sine ope
ratione diuine gratie, in nobis facta nihil profint.
Satisfactio vero pro pctis necessaria ē, vt supra
expressum est. Sportet em̃ adultum per bona ope
ra vitam promereri eternā, z satisfacere pro pecca
tis suis, sc̃dm ordinem sibi prefixum a deo, gratia
z merito Ch̃isti opitulantibus. Diuina vero gras
tia tantū est vigoris z efficacie, q̃ subito cum velit,
pōt pctōrem a creatura, ad quam fuerat peruersē
puersus, auertere, z ad incōmutabile bonum. i. de
um puertere, arbitrio tñ hominis libero remanen
te: q̃ conditor maximus z optimus ita mouet oēm
creaturam, sicut est per eum creata z instituta, mo

Gratia

bilis de cōi cursu, (pōt enim eam aliter mouere) id
circo subito pōt iustificare pctōrem, in qua iustifi-
catiōe est pcti remissio, gratie infusio, libera a cre-
atura ad deum conuersio. Si non esset hōminis
actio libera in arbitrio, tūc nec mereret, nec deme-
reret, prout in pueris ē z fatuis. Luterus dicit hō-
minē priuatum libero arb. z dicit, omnia hōminis
opera fieri vel esse pctā, que oīno simul stare non
possunt. Pro intellectu eoz que iam dicta sunt, z
adhuc dicenda, congruum est, imo necessariū, ppter
eos qui ignorant, vt aliquid de gratia (ardente no-
stra candela) videamus. Sciendum est igit, q̄ pa-
ris periculi est dicere hōminē per opera legis (vt
Iudei putabant) vel per quecunq; alia opera de
genere bonoz, posse mereri primam grām gratum
facientē, aut eternam beatitudinē, sine gratia gra-
tum faciente, z dicere per solam grām adultū pos-
se psequi eternam felicitatem sine omni opere, sal-
tem interno, qđ est credere, sperare, diligere, auer-
tere a bono cōmutabili ad bonū incommutabile,
z similia, qđ ppterea dico, qz pōt quis saluari cui
non est facultas operandi exteriora opera: dicere
vero per solam fidem sine gratia vel operibus hō-
minem posse saluari, est nimis enormiter errare.

Pro intellectu hoz duorum membror, p̄siderā-
da sunt nonnulla. Primo, q̄ gratia d̄ eo q̄ gratis
datur, Et ita accipiēdo eam scđm eius generaliz-
tatem, omnia que a deo habemus dona gratie ei⁹
sunt. Strictē vero de ea loquendo, oportet distin-
cte loqui. Quedam enī d̄ gratia gratis data, alia
d̄ gratia gratum faciens. De prima scribit Ap̄tus
I. Co. 12. Unicuiq; datur manifestatio spūs ad vti-
litatem. Alij quidem dat̄ per spm̄ sermo sapientie,
alij aut̄ sermo scientie scđm eundem spm̄. Alteri fi-
des in eodem spū. Alij gratia sanitatum in vno spi-
ritu. Alij operatio & tutū. Alij pph̄etia. Alij discre-
tio spirituum, alij generalinguaz, alij interpreta-
tio sermonū, hec aut̄ om̄ia operat̄ vnus atq; idem

*Grā
duplex*

spūs, diuidens singulis prout vult: Hec ibidem.

Manifestum est autē, q̄ he gratie, vel hec dona sp̄i ritus possunt haberi homine existente in auersioe a deo, z cum mortali peccato, sc̄dm q̄ dicit saluator noster veridicus Matth. 7. ca. Non omnis q̄ dicit mihi dñe dñe, intra. in reg. celoz. s. p̄fitendo catholicam z euangelicam fidem, nisi assint opa, ideo subditur: Sed qui facit vol. patris mei, qui in celis est, ipse intra. in reg. ce. Non ergo sufficit ad salutem confessio fidei sine operibus. Similiter p̄phetia non sufficit ad salutem, qz aliqñ datur malis hominibus, sicut ipsi Balaam, vt patet Num. 24. Et dicit saluator: Multi dicent mihi in illa die. s. iudicij extremi, dñe dñe, nonne in no. tuo p̄phetauimus, z in nomine tuo demonia eiecimus, z in no. tuo virtutes multas fecimus. Et tunc cōfitebor illis, qz nunq̄ noui vos: discedite a me oēs qui operamini iniquitatē. Ratio est, qz tales z similes gratie conferunt quibusdam ad vtilitatem cōem ecclesie, z non ad vtilitatem vnius persone. Multi mali habuerunt tales gratias, et Judas habuit, et illi de quibus dicit Actū. 19. qui demones eiciebant in nomine Christi, quem Paulus predicabat. Ea propter saluator n̄r glorientibus septuaginta discipulis, eo q̄ demōia illis subiicerent in nomine suo, ait: Nolite gaudere, qz spūs vobis subiiciunt Luce. 10. Hec sufficiant dicta de gratia gratis data.

Alia est gratia que dicitur gratum faciens, que datur singulari persone ad vtilitatem propriam, vt. s. eternam per ipsam beatitudinē assequat, quā nulus obtinebit, nisi fuerit gratus deo. Hec gratia dicitur aliqñ operans vel p̄ueniēs, iuxta illud Psal. 58. Misericordia eius p̄ueniet me. Aliqñ dicitur operans vel subsequens, iuxta illud Psal. 22. Misericordia eius subsequetur me. Et de vtraq̄ ē oratio v̄lis ecclesie: Tua nos dñe q̄m̄s gratia semper z p̄ueniat z sequatur, ac bonis operibus iugiter prester esse intentos. Que gratia qz semper fuit cū

B

Grat. gratis data

Grat. gratum faciens

Oratio ecclesie

dfio Iesu, dicitur de eo in Psal. 39. Misericordia tua et
veritas tua semper susceperunt me. Non est igitur
leuis gratie huius distinctio, ut heretici latrant, qui
gravi scripture sancte atque ecclesie autoritate fulci-
tur. At vero quoniam necessaria sit ipsa gratia homini sal-
uando, subiecta declarant. **¶ Distinctio. II.**

¶ Homo quippe in natura rationali conditus, et ad
supernaturale bonum. i. ad diuine nature partici-
pationem ordinatus, per originalem iustitiam ha-
bebat inferiores vires subiectas rationi. Ratio ve-
ro a deo perficiebatur ei subiecta. Verum per peccatum
primi parentis, hec iustitia originalis subtracta est.
Et ideo omnes vires anime, proprio ordine quo natu-
raliter ordinabantur ad virtutes, remanent quor-
dammodo destitute. Et ipsa destitutio, vulneratio
nature dicitur. hec autem vulneratio ad intima essentiamque
anime pertingens, omnes vires eius destituit, et ho-
minem inutilem fecit, iuxta illud Psal. 13. et. 52. Omnes
declinauerunt simul inutiles facti sunt, non est qui fa-
ciat bonum, non est usque ad unum. Considerare nunc
libet, quomodo multimoda gratia huic destituto et inutili
homini opus sit, ut restitutus operetur ea, que se-
cundum naturam suam sunt, et ea que naturam suam ex-
cedunt. Primo, sicut omnes creature indigent virtu-
te et gratia diuina in omnibus, ea mouente. Nam
ad motum non solum requiritur ipsa forma, que est
principium motus vel actionis, sed etiam requiritur
motio primi mouentis. Omnes autem motus tam cor-
porales quam spirituales, reducuntur in primum mouens
simpliciter, quod est deus. Et ideo quantumcumque na-
tura aliqua corporalis vel spiritualis ponatur perfe-
cta, non potest in actum procedere, nisi moueatur a
deo. Secundo indiget homo gratia diuina, que
eum curet in his que sunt ei secundum naturam. Quia
tametsi in statu nature integre (quantum ad sufficien-
tiam virtutis operatiue) poterat per sua naturalia
velle et operari bonum, sue nature proportionatum,
quale est bonum virtutis acquisite, in statu tamen na-

M p p p p p

p moy pa

na viria

ta est

na sub

trata e

gloria

spedim

ay nam

ture corrupte, etiam deficit ab hoc quod secundum naturam suam poterat, ut non possit totum homini bonum implere per sua naturalia, ita ut in nullo deficiat. Potest tamen aliquod bonum particulare agere, quia natura eius non est ex toto corrupta. Tertio indiget homo gratia divina in illis que sunt supra naturam suam, hoc est, ad promerendam vitam eternam. Actus enim perducetes ad finem, oportet fini esse proportionatos. Nullus autem actus excedit proportionem principij actui. Vita vero eterna est finis excedens proportionem humane nature. Concluditur ergo, hominem per sua naturalia non posse producere opera meritoria vite eterne, quia opus est ad hoc altiore virtute, et hec est virtus gratie. Perspicuum est igitur non posse hominem sine gratia mereri vitam eternam. Hanc autem gratuita virtute supersaddita virtute nature, indiget in statu nature integre ad unum duntaxat. scilicet ad volendum et operandum bonum supernaturale. In statu vero nature corrupte, quantum ad duo videlicet, ut sanetur, ac deinde ut bonum virtutis supernaturalis operetur, quod est meritorium. Gratia ista est supernaturale quoddam habituale donum, a deo homini infusum, secundum quod suaviter et prompte ab ipso movetur ad bonum eternum consequendum. Quemadmodum et res naturales a deo motae ad bonum naturale habendum, formas aliquas et virtutes habent, que sunt principia actuum, ut secundum seipsas inclinentur in homini motus, et sic motus quibus a deo moventur, fiant creaturis ipsis seu rebus naturalibus conaturales et faciles, iuxta illud Sapientie 8. Disponit omnia suaviter. Istud donum constituit hominem in naturam divinam participatam, secundum quam virtutes infuse ipsum disponunt, appellaturque participatio ista, lumen gratie. Sicut enim lumen naturale rationis est aliquid, praeter virtutes acquiras (que dicuntur in ordine ad ipsum lumen naturale, ita etiam ipsum lumen gratie, quod est participatio divine nature, secundum quod dicitur

I. Petr. 2. Maxima et pretiosa vobis promissa donavit, ut per hec efficiamini diuine consortes nature, secundum quam etiam regeneramur in filios dei, est aliquid preter virtutes infusas, que a lumine illo deriuantur, et ad illud lumen ordinantur. Sicut enim virtutes acquisite, perficiunt hominem ad ambulandum secundum quod congruit lumini naturali rationis, ita virtutes infuse, perficiunt hominem ad ambulandum secundum quod congruit lumini gratie. Quapropter sicut gratia est prior virtute, ita habet subiectum prius potentis anime, que sunt propria subiecta virtutum, ita ut sit in essentia anime. Sicut enim per potentiam intellectiuam homo participat cognitionem diuinam per virtutem fidei, et secundum potentiam voluntatis amorem diuinum per virtutem charitatis, ita etiam per naturam anime participat secundum quandam similitudinem naturam diuinam, per quandam regenerationem siue recreationem. Dictum est autem supra, quod per peccatum anima vulnerata est, que vulneratio pertinet usque ad intima et essentiam eius. Adcirco ut restituatur, essentie anime gratia diuina infunditur ut sanetur, et consequenter in altiozem naturam transformetur, hoc est, diuinam per participationem, hoc enim per gratiam congrue fit, quia gratia nobilior est quam natura anime, in quantum est impressio vel participatio diuine bonitatis, non est tamen nobilior quantum ad modum essendi, cum natura anime substantia, gratia vero accidens sit. Dixi etiam in superioribus, omnes anime vires per peccatum manere quodammodo proprio ordine destitutas. Et ideo indigent virtutibus que a gratia deriuantur ad cognoscendum, volendum, et operandum bonum, non tantum secundum proportionem humane nature, verum etiam ad bonum excedens proportionem hanc quod est meritum vite eterne. Unde ponitur in intellectu virtus fidei, que est de credendo que humano non prospiciunt intellectu, nec ratione indagantur, iuxta illud ad Hebre. II. Fides est substantia sperandarum rerum

argumentū non apparētium. Virtus spei ponitur
in voluntate, et est certa expectatio future beatitu-
dinis, veniens ex dei gratia, et ex meritis precedē-
tibus. Expectatio hec respectum importat ad diu-
inum auxilium, siue differatur id quod sperat siue nō.
Virtus vero charitatis ponitur similiter in volun-
tate et affectione, in qua est amor. Est enim charis-
tas amor quidam fundatus sup cōicatione eterne
beatitudinis. Et est dilectio qua diligitur deus pro-
pter se, et proximus propter deū vel in deo. De his
virtutibus dicit Apłus. I. Cor. 13. Nunc autē ma-
nent fides, spes, charitas tria hec. In quibus ver-
bis innuitur ordo quidam, qui est inter ipsas quan-
tum ad actus, nam quantū ad habitum simul infun-
duntur. Ordine generationis vel imperfectiōis p̄-
cedit fides spem et charitatem, itemq; spes chari-
tatem. Non enim pōt motus appetitus in aliquid
tendere amando vel sperando, nisi illud sit appres-
hensum sensu vel intellectu: per fidem autē appres-
hēdit intellectus que sperat et amat. Similiter ex
hoc, qd aliquis sperat bonum aliquod, procedit ad
amandum ipm bonum. Ordine vero perfectionis
charitas precedit fidem et spem, qz vtraq; istarum
per charitatem format, et habet perfectionem vir-
tutis: ideo dicit Apłus, Maior horū est charitas.
Sunt preterea he tres virtutes connere adinuicē
scdm esse suum perfectū. Sed qñ fides et spes sunt
informes et sine gr̄a, sicut sunt in malis hominibus,
tunc etiam sunt sine charitate. Charitas vero nun-
q̄ est sine fide et spe: connere sunt etiam virtutes
iste donis spūs sancti. Nam qui charitatem habet,
etiam spūs sanctum habet. Unde dicit ad Ro. 5. Cha-
ritas dei diffusa est in cordibus nr̄is per spūs san-
ctum, qui datus est nobis. Habens vero spūs san-
ctum, habet dona eius, que ponuntur Isai. II. Sa-
pientiam, intellectum, cōsilium, fortitudinem, sciē-
tiam, pietatem et timorē: hec necessaria sunt homi-
ni, nam licet per theologicas virtutes prefatas, con-

fungatur deo, a quo mouetur ad supernaturalē bea-
titudinem, non tñ per eas redditur prompte mobi-
lis ab ipso. Quapropter opus habet, vt per habi-
tus quosdā hoc assequatur. i. prompte mobilis ad
imperium seu instinctum diuinū efficiatur (hoc est
per dona spūs sancti) quemadmodū per morales
virtutes disponitur z perficitur, vt sit bene mobi-
lis ad imperium rōnis, de his donis dicit I. Joh. 2.
Sicut vnctio docet vos de omnibus. His etiā vir-
tutibus theologicis, cōnere sunt virtutes morales
infuse scđm esse ipsarū perfectum: Quia virtutes
morales non possunt esse perfecte perfectione, in
vltimū finem ducente, nisi sint cum fide, spe, z cha-
ritate. Virtutem infusam moralē diffinit Aug⁹ lib.
2. de libero arbi. dicens: Virtus est bona qualitas
mentis, qua recte viuatur, qua nemo male vitur,
quam deus in nobis sine nobis operat, qz ipse pñ-
cipaliter operatur, adultis tñ p̄sentientibus vel co-
operantibus, secus de pueris, qz testante eodem:
Qui creauit te sine te, nō saluabit te sine te. Si ve-
ro huius diffinitionis vltima particula auferatur,
tunc ipsa cōis erit virtutibus infusis z acquisitis.
Et quibus inter se virtutes morales infuse, z virtutes
morales per actus frequentatos acquisite multum
differant (cum ille perficiant hoīem z disponāt ad
supernaturalem beatitudinē, vt viuat scđm deum,
iste vero perficiant z disponant eum ad beatitudi-
nem sibi connaturalem, vt viuat scđm dictamen re-
cte rōnis; ille per actus suos mereatur vitam eter-
nam, iste non nisi gr̄a comite: ille corumpantur p̄
vnum actum pcti mortalis, iste non corumpatur
per vnum actum contrariū zc.) tñ sunt circa eandē
materiam z in eodem subiecto, et eisdem nomini-
bus exprimuntur, z eo modo diffiniuntur, cadūtqz
sub precepto, qz precepta dantur de actibus vir-
tutum. Tenemur enim scđm humanā naturam vi-
uere. i. scđm dictamen recte rōnis, et hoc virtutes
morales in nos efficiunt. Sunt autē principales

Virtus

Virtutes, siue infuse, siue acquisite, quibus alie (tan-
 q̄ earum partes) coniunguntur quatuor videlicet,
 prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia. Est autē
 prudentia (sc̄dm Ph̄ūm) recte ratio agibilium. Iu-
 stitia (sc̄dm iuris peritos. ff. de iust. z iure. l. iustitia)
 est perpetua z p̄stans voluntas, ius suum vnicuiq̄
 tribuens. Fortitudo (sc̄dm Tullium) est p̄siderata
 periculorū susceptio, z laborum perpassio. Impos-
 tat autē firmitatē animi in sustinendis et repellēdis
 ijs, in quibus maxime difficile est firmitatē habes-
 re, hoc est in grauibus q̄bueq̄ periculis, proprie
 autē est circa pericula mortis. Temperantia (sc̄dm
 Platonē) est qualibido z p̄cupiscentia refrenatur.
 Est autē principaliter circa delectationes tactus:
 secundario vero circa gustum, qui est quidā tactus,
 circaq̄ delectationes aliorū sensuum. Per has vir-
 tutes (maxime per infusas) curantur vulnera natu-
 re per pctm̄ inflicta, que (teste venerabili Beda)
 sunt ignorantia, curaturq̄ per prudentiā: malitia,
 z curatur per iustitiam: infirmitas, curaturq̄ p̄ for-
 titudinem: p̄cupiscentiā, et curatur per temperan-
 tiam. Recuperata sanitate, incipiunt homini sape-
 re fructus sui. i. opera sua, que sc̄dm dictamē recte
 rōnis, ab eo tanq̄ ab arbore p̄cedunt, vel p̄cedūt
 ab eo sc̄dm altiorē virtutē, que est virtus sp̄s sancti,
 z tūc sunt fructus sp̄s sancti, q̄s enūerat Ap̄l̄s
 ad Gala. 5. Sic tandem attingit ad gustandū bea-
 titudines, in quibus perfectius excellentieq̄ in-
 uenitur d̄ fructus, de quibus h̄c Adat. 5. Ille em̄
 btitudines etiam in hac vita, sc̄dm quandā partici-
 pationē z gustum possidētur, teste br̄o Aug. Huc
 usq̄ de primo membro quo innuebatur, q̄ p̄ bona
 opera, nemo p̄t mereri primā gr̄am gratū facien-
 tem, nec eternam btitudinem sine gr̄a gratū facien-
 te. Quis gr̄a gratum faciens, nobilior est ipsa ani-
 ma: Idcirco actus meritorius ipsius anime natu-
 ralis, non est proportionatus ipsi gratie, non ergo
 p̄t ad eam merēdo attingere. Sed postq̄ animus

prudentia
 iustitia
 fortitudo

Temperantia

fructus ho-
 minis

a deo primam gratiam gratum faciente adeptam fu-
erit, tunc potest per gratiam, que primo iustifica-
tionem operabatur, promereri augmentum gra-
tie et eternam felicitatem, gratia ipsa cooperan-
te: **H**ec est doctrina sanctorum doctorum, et matris uni-
uersalis ecclesie, quam negare impium est. Sed de
hoc inferius latius. **H**anc autem materiam extendi et
latius descripsi, propter eos, qui eius notitiam non
habent, ut videant quanta requiruntur ad iustifica-
tionem peccatoris, et omnis saluandi hominis. Sine his
omnibus, deperis virtutibus acquisitis, quo ad ali-
quos, nemo saluabitur. **Q**ue tamen infinita vis diuina
subito operari potest. **I**mpositores pessimi videant,
qualiter seducunt miseros, promittentes eis eternam
salutem per solam fidem, et confidentiam diuine mi-
sericordie, cum fides sit solum de lumine, vel lumene
credendorum, et eius actus sit credere, et ostendit vo-
luntati diligenda et volenda. **Q**ue omnia etiam com-
munia sunt nobis cum demonibus. **C**onfidentia et
iam diuine misericordie innixa, sine gratia et chari-
tate (que secundum sanctum Gregorium magna operatur
ubi est, si autem operari destiterit, charitas non est)
frustrabitur sua spe, quia deus iustus est, et punit pec-
catores, qui non egerunt penitentiam in gratia et cha-
ritate dei. **U**tinam, sicut peccatores diligunt miseri-
cordiam, ita diligerent iustitiam, (secundum dictum Sa-
pientis Sap. I. Diligite iustitiam) ut conformes es-
sent domino: de quo dicitur psalm. 32. Diligit miseri-
cordiam et iudicium. Sed dicunt illud Jacobi. 2.
Misericordia superexaltat iudicium. **V**erum est.
Sed ubi sedebit, id est, ubi quiescet dominus miseri-
cor et miserator et iustus: dicitur in psalm. 56. Ius-
titia et iudicium correctio sedis eius. **A**nima iusti
sedes est sapientie. Sic igitur exaltat misericordia
iudicium, ut tamen de iudicio nihil pereat. **H**ac pes-
sima presumptione plures perseverant in malitia
sua, et pereunt, dicentes: Deus est misericors. **Q**ui
autem dicunt, qui fidem habet, habet omnes vir-

tutes, falsum est, vt per diffinitionem eorum superius patuit; immo nec actus eius, scilicet credere, meritorius est, nisi a voluntate ex charitate impetratur: Alias demones mererentur, quis ipsi credunt. Beatus Leo papa in homilia super euangelium, Videns Iesus turbas, sic ait: Nihil est aliud diligere deum, q̄ amare iustitiam.

Distinctio .III.

Cunc secundum membrum, quo insinuabatur quod ad ultus sine omni opere per solam gratiam non potest mereri eternā beatitudinem, prosequamur: Sciendum est igitur, quod dicere hominem non posse cōsequi eternam beatitudinem sine operibus per solam gratiam, hoc ita accipiendum est, non propter insufficientiam diuine virtutis beatificantis, qui vtiq; bonorum nostrorū non eget, psalmo. Is. nec propter defectum misericordie miserētis dei, sed vt p̄seruet ordo in reb⁹. Nulli dubium si vellet deus, posset hominem simul facere recte tendentem in vltimum finem, et aptum ad recipiendum ipsum vltimum finē, et ipsum finem consequentem, qui est ipsa beatitudo, sicut fecit ī Christo, cuius anima statim in principio sue creationis, absq; aliqua operatione meritoria precedente, fuit beata. Sed hoc est singulare in ipso, eo quod per ip̄m beatitudo erat ad alios deriuanda, secundum illud Apostoli ad Hebreos. 2. qui multos filios in gloriam adduxerat. Debebat ergo ipse perfecte habere, quod alijs daret. Non autem in corpore, sed in anima, vt opus redemptionis nature humane impleteret ī corpore, et suo exemplo doceret filios, quo merito ab eo beatitudinem participarent. **S**portuit enim (ait de seipso) Christum pati, et ita intrare in gloriam suam. Ideo docet: **Q**ui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me dignus. **M**atth. decimo, et Luc. 14. **Q**ui non baulat crucem suam, et venit post me, nō potest meus esse discipulus: et iteꝝ **M**atth. 16. **S**i quis vult post me venis

re, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et se-
quatur me. Qui enim voluerit animam suam saluam
facere, perdet eam. Qui autem perdidit animam
suam propter me, inueniet eam. Quid enim prodest
homini, si mundum vniuersum lucretur, anime vero
sue detrimentum patiatur: Aut quam dabit homo
commutationem pro anima sua: Similia habentur
Marci. 8. in effectu verborum, et Luce. 9. Sequi-
tur Matth. 16. Filius enim hominis venturus est
in gloria patris sui cum angelis suis, et tunc reddet
vnicuique secundum opera eius. Ecce Iesus magis-
ter noster et dominus fecit hec et docuit. Oportet
igitur ut saluam crucem portent cum Christo, cru-
cifigantur cum Christo, moriantur cum Christo, res-
surgant cum Christo, si voluerint regnare cum Chri-
sto. Crucem cum Christo portare, est aduersa huius
mundi pie et virtuose pro deo, et penitentiam ve-
ram pro peccatis equanimiter tolerare, iuxta illud
Apostoli. 2. Timothe. 3. Omnes qui volunt pie vi-
uere in Christo Iesu. persecutionem patientur. Cru-
cifigi cum Christo, est vitia et concupiscentias mor-
tificare, iuxta Apostolum ad Gala. 5. Qui sunt Chri-
sti, carnem suam crucifixerunt cum vitijs et concupi-
scentijs: et ad Roma. 6. Vetus homo noster simul
crucifixus est, ut destruat corpus peccati, (id est
congeries peccatorum) ut ultra non seruiamus pec-
cato: hec ille. Mori cum Christo, est mori pecca-
tis, quia Christus pro peccatis mortuus est, et nos-
tra nobis remissa sunt, si tamen peccata in nobis
mortificauerimus, sicut hortatur Apostolus Col. 3.
Mortificate membra vestra que sunt super terram,
fornicationem, immunditiam, libidinem, concupi-
scentiam malam, auaritiam etc. Et talibus mortifi-
catis ait ibidem: Mortui enim estis, et ad Rom. 6.
Qui mortui sumus peccato etc. Item ibidem. Qui mor-
tuus est, iustificatus est a peccato. Resurgere cum
Christo, est vitam Christi pro posse in virtutibus
imitari, iuxta illud Apost. ad Roma. 6. Consepul-

Vetus
Homo

ti enim sumus cum illo p baptismū in mortē, vt quos
modo Christus surrexit a mortuis per gloriā pa
tris, ita et nos in nouitate vite ambulemus. Si
enim complantati facti sumus similitudini mortis
eius, simul z resurrectionis erimus. z alia ibidem.
Et ad Eph. 4. Renouamini spiritu mētis uestre,
z induite nouū hominem, qui secundū deum crea
tus est, in iustitia z sanctitate veritatis zc. Hic est
nouus homo, de quo ad Gala. ultimo: In Christo
Jesu neq; circumcisio aliquid valet, neq; preputis
um, sed noua creatura. Hic nouus homo viuet, z res
gnabit cum Christo. 2. Tim. 2. Si commortui su
mus, et conuiuemus: si sustinemus, z conregnabis
mus. Etiā heres erit regni Christi, ad Ro. 8. Spe
spiritus testimoniū reddit spiritui nostro, quod su
mus filij dei: si autem filij, z heredes: heredes qui
dem dei, coheredes aut Christi: si tamen compati
mur, vt z conglorificemur. Hec pauca commemo
rauimus, vt sciamus ex doctrina magistri nostri Jes
u Christi, z apostoli sui Pauli, quid agendum sit
saluandis, qui regnabunt cum ipso domino Jesu in
eterna beatitudine. Et si Christus passus est p no
bis, quare nō etiam nos p eo aliquid patiemur, ut
ipsi conregnemus? Paulus apostolus multa pas
sus est, z tamen ait Ro. 8. Existimo qd non sunt cō
digne passionēs huius temporis ad futuram glori
am, que reuelabitur in nobis. Oporet ergo, vt ad
ultri saltem bonis operibus hoc regnum mereant.
Innocētes vero baptizati pueri, operari non posse
sunt, sed quia per baptismum membra Christi fa
cti sunt, subuenit eis meritū Christi ad beatitudinē
consequendā. Sic enim deus (qui omnia creauit pro
pter gloriā suā. i. vt notā faceret bonitatē su
am, z certas leges instituit) ordinauit, vt homo eter
nam beatitudinem mereretur. Et quod hoc ita sit,
p subiecta testimonia sacre scripture ostendemus:
Primo occurrit illud Matth. 20. vbi narratur pa
rabola de eoductis in laborem vinee patrie famē

hong 50

infantes

lias. i. ipsius dei, p denario diurno. Et in fine dicitur: Uoca operarios, et redde illis mercedem suā. Que merces ab vniuersali ecclesia et doctoribus eius intelligitur eterna vita, saltem finaliter. Id negare non potest Christianus, sed ethnicus et paganus. Igitur ab origine mundi vsq; ad finem eius, omnes conducti sunt a deo p mercede. i. eterna beatitudine, quā in fine vite vnusq; accipiet, q; talem vnusquisq; in egressu suo mercedē accipiet singulariter, qualem in nouissimo die accepturus est, quando vniciq; merces dabitur generaliter. Secūdo occurrit illud Gen. 15. Noli timere Abram, ego ptector tuus sum, et merces tua magna nimis. Clarū est, qd merces, que deus est, ipsa eterna beatitudo est. Merces aut respectum habet ad debitum ex merito operis Testatur hoc scriptura: Nā ad Rom. 4. ca. Apostolus ait: Si aut qui operat, merces non imputatur secundū gratiam, sed scdm debitum. Ecce merces respicit debitū ex merito operis. Abrahā vero obedierat deo, exiens de terra sua et cognatione sua etc. Gen. 12. Tam eminentis bonitatis est deus, vt dignet se nobis facere debitorem. Unde canit ecclesia: Si corde rogamus mundo, certe debes ex promisso. Sed hec dei dignatio ē, et non valor nostri operis, sed sicut supra dictum est, ex gratia gratum faciente, grata efficiuntur nostra opera et meritoria. Unde subdit Apostolus: Si ho qui non operat intellige opa legis, q̄ pax supra meminerat, et per que putabāt se Iudei iustificari) credenti autē in eū qui iustificat impiū, reputatur fides eius ad iustitiam scdm ppositum gratie dei. Quia fides egreditur a gratia dei, ut supra dictū est. Gratia vero hec, est origo meriti bonorum operum, et non cadit sub merito, sed est pueniēs omnes iustificandos peccatores, dans remissionē peccatorū, et beatitudinē spei in via. Unde subdit Apostolus: Sicut et Dauid dicit beatitudinem hominis, cui deus accepto fert iustitiam sine opere

bus. s. legis: Beati quorum remissa sunt iniquitates, et
quorum tecta sunt peccata etc. Quia hec gratia pri
ma et gratum faciens, gratis datur a deo et sine me
rito operum quorumcumque, sed facit opera sequentia
meritoria augmenti gratie, et eterne beatitudinis,
et tunc vocatur gratia cooperans, quia cooperatur
operanti et operibus suis. Hoc etiam manifeste in
verbis Apostoli habetur. Dicit enim: Credenti in
eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad
iustitiam secundum propositum gratie dei. Quasi dice
ret, propositum gratie dei est, id est, deus proponit per gra
tiam impium iustificare, ut fides eius ad iustitiam
reputetur, id est, ut opera que ex tali fide sequuntur, sci
licet credere et per dilectionem operari (de quo Apo
stolus ad Gal. 5.) ad iustitiam reputentur, ut vide
licet efficiantur iusta et meritoria. Qui enim iustus
est, operando secundum illam iustitiam, meretur merce
dem etiam ex debito propter propositum gratie dei.
Non enim propositum dei est, per gratiam impium
iustificare, ut solum credat, sed ut per charitatem opere
tur. Propterea et Abrahe et omnibus prioribus pa
tribus et posterioribus dedit precepta et mandata
de actibus virtutum, ut patet per uniuersam sacra
scripturam: immo ipsum credere est in precepto
quod est actus credentis vel fidei: sed non est meritori
us, nisi fuerit a voluntate per charitatem imperatus.
Non est ergo fides illa informis vel sine charitate,
que per gratiam dei reputatur ad iustitiam, sed il
la que per dilectionem operatur, ad Gal. 5. Volun
tas per charitatem mouet intellectum ad assenti
endum his que sunt fidei, et captiuat intellectum in ob
sequium Christi, ut innuitur, 2. Corint. 10. ut fides
reputetur in iustitiam. Quando iustificatur impi
us, gratia infundit essentie anime, charitas volun
tati, intellectui fides etc. intellectus presentat vo
luntati obiectum suum scilicet bonum appetendum
et diligendum. Voluntas per charitatem tendit in
summum bonum, et imperat intellectui ut credat in

primam & infallibilem veritatē, & ad assentiendum
his que sunt fidei. Et hoc maxime fit, quando infi-
delis ad fidem conuertitur. Ecce in iustificatione
impij homo mouetur a deo, & motus seipsum mo-
uet, assistēte motui ei⁹ deo. Quomodo igit (vt he-
reticus inquit) agit ibi nuda fides? Estet ne existēs
sine gratia in anime essentia, & sine charitate in vo-
luntate, sola fide existente in intellectu homo iu-
stus? Sed has res distinctiones, & eas quas supra
posuimus, nolunt heretici admittēre, dicentes i fi-
de oia haberi. Sic spiritualem cibum offerunt con-
fusum, vt discerni nequeat admixto veneno perfi-
die, vt animas occidant, quasi si quis corporalem
cibum administrās, in vna olla misceret cum vene-
no panem, piscem, holera, nuces, carnes, vinū, ce-
reuisiā, sinapiū, caseū &c. & diceret conuiuīs, come-
dite, hic est panis, quia secundum doctores in scri-
pturis, panis representat omnem cibum. In tātam
vesantiam & execrabilem superbiā, modernis tem-
poribus heretici prolapsi sunt, vt sanctissimis do-
ctoribus (quorū sanctissima & immaculata vita, & il-
luminosiss. doctrinis, et clarissimis miraculis, tota
ecclesia catholica iam mille & pene quingentis an-
nis illustrata est) non solum equare se audeant, ve-
rumetiam super illos se extollere presumant, & (quod
iniquissimū ē) eorū sancta et x̄itate plena dogmata
detestari, & tanq̄ falsa abijcere sint conati. Uniuer-
sitatibus insup detrahunt, studia derident, vt cum
sana doctrina plebs fidelis edocta non fuerit, vnus
quisq; quod libet, faciat, ab obedientia superiorū
recedat, inuocantes deū ac sanctos eius colentes
extinguat, & omnia & omnes in confusum peccatorū
chaos deducāt. Sed de his impresentiarum satis.
Nunc reuertamur a quo digressi sumus, & illud ad
Ephesios. 2. (vbi dicitur gratia estis saluati per fi-
dem, & hoc non ex vobis. dei enim donum est, & nō
ex operibus, vt ne quis glorietur) p̄cedentibus cō-
nectamus, cum quibus multam videt habere con-

formitatem. Nam hic manifeste exprimitur, quod gratia dei (que est donum eius) est causa nostre salutis, et non nostra opera, quia precedit ea, ut iam sepe dictum est. Fides autem est prima virtus huius gratie secundum actum, licet secundum habitum cum spe et charitate simul infundatur, et ideo pre ceteris exprimitur. Christiani etiam ab ea fideles appellati sunt. Non autem vult Apostolus docere, quod per bona opera non mereamur vitam eternam, cum contrarium manifeste dicat, ut infra patebit, sed excludere voluit errorem Iudeorum, qui se putabant saluari per opera legis: itemque eorum qui putabant sua opera sine gratia posse sufficere ad salutem, et inde gloriabantur. Quapropter repressit hanc gloriationem etiam. 2. Corin. 10. scribens: Qui gloriatur (inquit) in domino gloriatur. et Psal. 33. dicitur: In domino laudabitur anima mea, quia a domino habet quod sit laudabilis. Verum hunc scripture locum, et eum quem prefati sumus ad Rom. 4. ceteraque multa, quidam (ut verbis utar beati Petri apostoli epistola eiusdem canonica. 2. capite ultimo) indocti et instabiles depravant, sicut et ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Hi sunt heretici qui sunt indocti in scripturis secundum sensum spiritus sancti, et instabiles in fide et moribus. Subiungamus nunc auctoritates scripture sancte, que de merito loquuntur, sicut due predictae. Tertio occurrit illud Ruth cap. 2. ubi dicitur: Reddat tibi dominus pro opere tuo, et plenam mercedem accipias a domino deo Israel ad quem venisti, et sub cuius confugisti alas. Quarto, precedenti concordat illud, quod dicitur. 2. epist. canonica sancti Iohannis apostoli. Videte (inquit) vosmetipsos, ne perdatis que operati estis, sed ut mercedem plenam accipiat. Quinto est illud Paral. 13. ubi dicitur: Confortamini, et non solvantur manus vestre. id est opera. erit enim merces operi vestro. Sexto Prover. xi. dicitur: Seminanti iustitiam, merces fidelis. id est eterna retributio

tio. Septimo, Matth. 5. persecutionē patientibus dicit dominus: Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celis. Octavo, Matth. 6. dicitur: Attēdite ne iustitiam vestrā faciatis corā hominibus ut videamini ab eis, alioquin mercedē nō habebitis apud patrem vestrū qui in celis est. Ad circo manifestum est, quod iustitiam facientibus non ut videantur ab hominibus, merces est apud patrem qui in celis est. Nono, Marci. 10. dicitur: Quis potum dederit vobis calicem aque frigide, amen dico vobis, nō perdet mercedem suam, hoc est, habebit mercedem suam. Decimo. I. Corinthi. 3. dicitur: Unusquisque propriam mercedem recipiet secundum suum laborem. Undecimo. 2. Corinthi. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit siue bonum siue malū. Duodecimo Christus dominus in euangelio Luce. 10. et Paulus apostolus. I. Timotheo. v. dicunt, dignus est operarius mercede sua. Tertiodecimo, Apoca. 22. dicitur: Ecce venio cito, et merces mea mecum, reddere unicuique iuxta opera sua. Reddere est iterum dare vel restituere. Et sicut in proposito materia requirit, est dare pro opere vel merito mercedē, ubi requiritur debitum secundum iustitiam. Ideo etiam dicit Apostolus. 2. ad Timotheo. 4. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Pro quo clarius intelligendo, est sciendum quod opus meritorium hominis potest dupliciter considerari: Uno modo secundum quod procedit ex libero arbitrio, et sic meretur eternam beatitudinem de congruo. Videtur enim congruum, ut homini operanti secundum suam virtutē, deus recompenset secundum excellentiam suae virtutis. Alio modo potest meritorium opus considerari secundum quod procedit ex gratia spiritus sancti, per quam homo personae factus est divinae naturae, et adoptatus in filium dei, et cui debet hereditas ex ipso iure adoptio-

onis, scdm illud ad Ro. 8. Si filij, & heredes. et sic
est meritorium vite eterne ex condigno. Sic em̄ va-
lor meriti attendit scdm virtutē spiritus sancti mo-
uentis nos in vitam eternam, scdm illud Joha. 4.
Fiet in eo fons aque salientis in vitam eternā. Et
tantū de autoritatibus mercedem continentibus,
dicta sufficiant. **Distinctio .IIII.**

Et nunc de opibus meritorijs aliqua ex sacro elo-
quio testimonia adducam⁹. Occurrit inter cetera
illud Deut. 6. Diliges dominū deum tuum ex toto
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudīe
tua. Quibus Matt. 22. addit, ex tota mente tua.
Marc. 12. & Luc. 10. eadem ponunt, sed loco for-
titudinis dicit Marc⁹ ex tota virtute, & Lucas ex
omnib⁹ virib⁹ tuis. Et (vt dicit Iesus legifer vtri⁹
usq; testamenti) hoc est primū & maximum manda-
tum. Scdm aut̄ simile ē huic: Diliges primum tu-
um sicut teipsum. In his duob⁹ mandatis tota lex
pendet & pphete. Quicquid ergo precipit de fide
& spe alijsq; virtutib⁹, in sola radice charitatis so-
lidat. Caritas vero opando implet, dñs Iesu at-
testante qui ait: Qui habet mandata mea & seruat
ea, ille est qui me diligit. Joh. 14. Et ibidē: Si di-
ligitis me, mandata mea seruate. Et iter: Si quis
diligit me, sermonem meū seruabit. Opā p̄o chari-
tatis merentur vitam eternam. Quia subdit domi-
nus: Et pater me⁹ diliget eum, & ad eum veniem⁹,
& mātionem apud eum faciemus. Item ibidem su-
pra hoc, Qui diligit me, diliget a p̄e meo, et ego
diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Hec co-
gnitio & ista dilectio est vita eterna. Quia cui deus
manifestatus est, & q̄ a deo diligit, utiq; deū videt,
& eū diligit, & eo inamissibiliter fruit, q̄ est eterna
beatitudo, q̄uis essentialit̄ p̄sistat in aspectu claro
ipsius diuinitatis. Unde dicit dominus Iesus Jo-
hannis. 17. Hec est vita eterna, vt cognoscāt te so-
lum deū verum, et quem misisti Iesum Christum.
Hanc voluit diligētibus se dari, vnde ait: Pater,

E

quos dedisti mihi, volo ut vbi sum ego & illi sint me-
cum, ut claritatem meam quam dedisti mihi &c. Et
in principio eiusdem capituli de seipso loquens, ait:
Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis. i. omnia
humane creature, ut omne quod dedisti ei, videlicet
in gratia, charitate, & fide atque spe, det eis vitam
eternam. Ad hanc beatitudinem perducunt opera cha-
ritatis, que tamen non sunt sine fide & spe & alijs vir-
tutibus, que tamen omnia viuificantur & formantur
per charitatem, sine qua fides & omnia opera eius
(etiam si tradiderit hominem ut ardeat & montes
transferat. I. Cor. 13) nihil est etiam, sed cum de omnibus
deputatur, qui credunt & contremiscunt Jacob. 2.
Impossibile est enim, quod virtus intellectualis, etiam
infusa, qualis est fides, iustificet & gratiam faciat ho-
minem deo, & dignum eterna vita. Et quando scri-
pture dicunt, quod fides purificat corda vel quod iustifi-
cat peccatorem vel similia, hoc intelligitur sane de
fide in gratia radicata & per charitatem viuificata,
per quam fides talia dicitur operari, licet proprie
loquendo fides non operetur, nisi intellectum illumi-
nando, sed charitas que est in voluntate, operatur.
Ideo angeli cantauerunt, Pax hominibus bone vo-
luntatis, & non cantauerunt, Pax hominibus sani
intellectus, quibus bone voluntatis homines sint etiam
sani intellectus, quo ad fidem. Quod autem dicitur
per Apostolum ad Hebreros. xi. Sine fide impos-
sibile est placere deo, verum est: sed non per se solum
quis placet deo, sed per gratiam et charitatem: que
charitas nunquam est sine fide, non enim potest aliquid dili-
gi nisi cognitum. Per fidem vero agnoscitur quod di-
ligendum est. Ideo fides est prima virtus ordine
generacionis & imperfectionis, charitas vero ordine
perfectionis. Ideo ab Apostolo dicitur maior. I. Cor.
13. ut supra dictum est. Recte per sanctum Jaco-
bum dicitur cap. 2. quod fides sine operibus mortua
est. Quia charitas que est vita fidei, non est otiosa
sa, sed semper operatur. Si igitur desunt adulto ope

ra, cognoscitur certissime, quod fides est sine cha-
ritate et gratia gratum faciente, et per consequens
infallibiliter sequitur, quod ipsa fides sit mortua, ad
quam fides lex non intendit hominem perducere,
sed ad dilectionem, de qua dicitur: Plenitudo legis
est dilectio ad Ro. 12. et I. Tim. 1. Finis precepti
est charitas, non dicit fides. Sicut fides commen-
datur in scripturis sanctis, tanquam iustitiam operetur
et cetera, etiam ceterae virtutes commendantur. De mul-
tis unum testimonium proferamus: Beati (inquit
dominus Matthe. 5.) pauperes spiritu, quoniam
ipsorum est regnum celorum. Sufficiat nobis igitur
unica haec virtus, sine spe et charitate et ceteris om-
nibus, quia nobis sufficit regnum celorum, nec aliud re-
quirimus. Sed reuera unica haec virtus non perdis-
cit in celum, quemadmodum nec sola fides. Error
igitur Lutheranoz est nimis crassus. Prosequa-
mur opera meritoria: Postquam 2. Corinth. 4. Apo-
stolus scripserat: In omnibus tribulationem pati-
mur, sed non angustiatur: aperiatur, id est de paupe-
ramur et non destituimur: persecutionem patimur,
sed non derelinquimur: humiliatur, sed non confun-
dimur: deiscimur, sed non perimus. Semp mortifi-
cationem Iesu Christi in corpore nostro circumfe-
rentes, ut et vita Iesu in corporibus nostris mani-
festetur. Semp enim nos qui vivimus, in mortem
tradimur propter Iesum, ut et vita Iesu manife-
stur in carne nostra mortali et cetera. subiecit. Id enim quod
in presenti est momentaneum et leve tribulationis
nostrae, supra modum in sublimitate, eternum glorie
pondus operatur in nobis, non contemplantibus nos
bis que videntur, sed que non videntur. Que enim
videntur, temporalia sunt: que autem non videntur,
eterna sunt: haec ibidem. Ex quibus imbuimur ad
quid valent bona opera, et cuius efficientie sit ipsa
patientia. Idcirco bene scripsit sanctus Iacobus
1. cap. Patientia opus perfectum habet. Sed ne-
que patientia, neque vlla virtus alia, sine gratia, fide,

spe, et charitate aliquid valet. Sola vero fides nihil valet ad meritū, sed bñ ad eternū interitū. Unde dicitur. 2. Pet. 2. Melius erat illis non cognoscere viam iustitie, q̄ post agnitionem retrosum p̄verti ab eo, q̄ illis traditum est sancto mandato. Mandatum aut̄ datur de actibus vel opibus virtutum, in quibus p̄pletur volūtas precipientis vel mandantis. Dicitur etiam ad idem Luce. 12. Seruus qui cognouit voluntatem domini sui, et non se preparauit, et non fecit sc̄dm voluntatē eius, vapulabit multis. Q̄d autem fides sola sine operib⁹ ceterarum virtutum nihil est, patet Jacob. ca. 2. vbi ait: Fides si nō habeat opera, mortua est in semet ipsa. Sed diceret quis: Tu fidem habes, et ego opa habeo. Ostende mihi fidem sine operibus, et ego ostendam tibi ex opibus fidem meam. Tu credis quoniam est vnus deus. Bene facis. Et demones credunt, et contremiscunt. Vis autem scire o homo inanis, qm̄ fides sine operibus mortua est? Abraham pater noster, nonne ex opibus iustificatus est offerens filium suum Isaac sup̄ altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, et ex opibus fides consummata est. Et suppleta est scriptura dicens: Credidit Abraham deo, et reputatū est illi ad iustitiam, et amicus dei appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, et non ex fide tantum. Similiter et Raab meretrix, nonne ex opibus iustificata est, suscipiens nuntios, et alia via eisiciens? Sicut enim corpus sine spiritu mortuum, ita et fides sine opibus mortua ē: Hec ibid. Omnem hunc textum placuit recitare, vt discant ignorantes qd̄ sanctus Jacobus, discipulus et nepos domini nostri Iesu, de fide et operib⁹ sentiat. Qui vero autorem hunc negat, Christianus nō ē, quia scripta et doctrinas et autoritates christianitatis non recipit.

Distinctio quinta.

Item adhuc de operibus meritorijs dicit Apostolus ad Ro. 2. Deus reddet vnicuiq̄ sc̄dm ope

onis, scdm illud ad Ro. 8. Si filij, & heredes. et sic
est meritorium vite eterne ex condigno. Sic em̄ va-
lor meriti attendit scdm virtutē spiritus sancti mo-
uentis nos in vitam eternam, scdm illud Joha. 4.
Fiet in eo fons aque salientis in vitam eternā. Et
tantū de autoritatibus mercedem continentibus,
dicta sufficiant. **Distinctio .IIII.**

Et nunc de opibus meritorijs aliqua ex sacro elo-
quio testimonia adducam⁹. Occurrit inter cetera
illud Deut. 6. Diliges dominū deum tuum ex toto
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudīe
tua. Quibus Matt. 22. addit, ex tota mente tua.
Marc. 12. & Luc. 10. eadem ponunt, sed loco for-
titudinis dicit Marc⁹ ex tota virtute, & Lucas ex
omnib⁹ virib⁹ tuis. Et (vt dicit Iesus legifer vtri⁹
usq; testamenti) hoc est primū & maximum manda-
tum. Scdm aut̄ simile ē huic: Diliges primum tu-
um sicut teipsum. In his duob⁹ mandatis tota lex
pendet & pphete. Quicquid ergo precipit de fide
& spe alijsq; virtutib⁹, in sola radice charitatis so-
lidat. Caritas vero opando implet, dñs Iesu at
testante qui ait: Qui habet mandata mea & seruat
ea, ille est qui me diligit. Joh. 14. Et ibidē: Si di-
ligitis me, mandata mea seruate. Et iter: Si quis
diligit me, sermonem meū seruabit. Opā p̄o chari-
tatis merentur vitam eternam. Quia subdit domi-
nus: Et pater me⁹ diliget eum, & ad eum veniem⁹,
& mātionem apud eum faciemus. Item ibidem su-
pra hoc, Qui diligit me, diliget a p̄e meo, et ego
diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Hec co-
gnitio & ista dilectio est vita eterna. Quia cui deus
manifestatus est, & q̄ a deo diligit, utiq; deū videt,
& eū diligit, & eo inamissibiliter fruit, q̄ est eterna
beatitudo, q̄uis essentialit̄ p̄sistat in aspectu claro
ipsius diuinitatis. Unde dicit dominus Iesus Jo-
hannis. 17. Hec est vita eterna, vt cognoscāt te so-
lum deū verum, et quem misisti Iesum Christum.
Hanc voluit diligētibus se dari, vnde ait: Pater,

E

ra eius: his quidem scdm patientiam boni operis,
gloriam et honorem et incorruptidem querentib⁹,
vitam eternam. Et rursus: Gloria et honor et pax
omni operanti bonum. Et rursus: Non enim audi-
tores legis iusti sunt apd deum, sed factores iusti-
ficabuntur. Ideo monet Moyses populum fidelem
dicens: Audi Israel, ceremonias atq; iudicia que
ego loquor in auribus vris hodie, discite ea, et ope
complete. Deute. 5. cap. Et I. Johan. 3. dicit: Fi-
lioli mei, no diligamus verbo neq; lingua, sed ope
et veritate. Item ibidem: Qui facit iustitia, iustus
est. Et talis meretur vita eternam, iuxta illd Pro-
verbior. 10. Opus iusti ad vitam. s. eternam. Quia
tales placent deo, Actuum. 10. Qui timet deum,
et operatur iustitiam, acceptus est illi. Ideo dabit
illis scdm eorum opera beatitudinem, iuxta illud
Apoca. 14. Beati mortui qui in domino moriuntur.
Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant a labori-
bus suis. opera enim illorum sequuntur illos.

Distinctio Sexta.

Sicut autem fideles qui scdm fidem bona ope-
rantur ex charitate, ita sunt qui fidem habent, et ta-
men male agunt. Unde Joh. 8. dicit Judeis dñs:
Si filij Abrahe estis, opera Abrahe facite. Nunc
autem queritis me interficere, hominem qui verita-
tatem vobis locutus sum, quem audiui a deo, hoc
Abraham non fecit. Et post pauca: Vos ex patre
diabolo estis, et desideria patris vestri vultis face-
re. Et Apostolus ad Gal. 5. narrat opera carnis,
que sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxu-
ria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitie, contumelias,
emulationes, ire, rixe, dissensiones, secte, in-
uidie, homicidia, ebrietates, comestiones. Et sub-
sequitur: Et his similia, que predico vobis, sicut p̄-
dixi, quoniam qui talia agunt, regnum dei non con-
sequuntur. Ex multis hec pauca sufficiant, quibus
ostenditur, qd fideles (si male egerint) peribunt, nec
fides saluabit eos, etiam si tanta fuerit, vt per eam

miracula fecerint. De quibus loquitur dñs Math.
thei. 7. Non omnis qui dicit mihi domine dñe, in
trabit in regnum celorū, sed qui facit voluntatē pa
tris mei qui in celis est, ipse intrabit in regnum ce
lorum. Multi dicent mihi in illa die: Domine do
mine, nōne in nomine tuo prophetauimus, et in no
mine tuo demonia eiecimus, et in nomine tuo virtu
tes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia
nunquā noui vos. Discedite a me omnes qui opera
mini iniquitatem. De illis dicitur psal. 27. Da illis
scdm opera eorū, et scdm nequitiam adinventionū
ipsoꝝ, scdm opera manuum eorū tribue illis, red
de retributionem eorū ipsis. Et psal. 61. Semel lo
cutus est deus, duo hec audiui, quia potestas dei
est, et tibi domine misericordia, quia tu reddes vni
cuiq; iuxta opera sua. Et Apoca. 20. Iudicati sunt
mortui ex his que scripta erant in libris scdm ope
ra ipsoꝝ. Et iudex Iesus ait Ioha. 5. Et procedēt
qui bona fecerunt in resurrectionem vite: qui vero
mala egerūt, in resurrectionem iudicij. Et duo hec
ultima respiciunt bonos et malos. Bonis vero sus
cens apostolus Petrus, ita monet: Fratres, sata
gite vt per bona opera certam vocationem vestrā
et electionē faciatis. 2. Petri. I. Quasi diceret: Si
estis a bonis operib⁹ otiosi, videtur vocatio et ele
ctio v̄ra magis esse scdm presentē iustitiā, q̄ scdm
eternam dei predestinationem. Sic etiam aposto
lus Iacobus dicit fidem ex operib⁹ ostendēdam,
(opera enim ostendunt fidem) alias non credit qd
ille sit fidelis. Qui carnes comedit in quadragesi
ma aut sexta feria, et c. qui non obedit superioribus
et p̄latis, aut summo pontifici Christi vicario in bo
nis, qui non seruat precepta dei et ecclesie, potest
quidem dicere se Christianū esse et fidelem, sed in
fuitate non est, si id habet in corde qd ostendit ope
re. Qd propterea dico, quia potest aliquis peccare
ex occasione et concupiscentia et alijs motiuis, q̄
tamen non peccat ex infidelitate, more eorum qui

non credunt q̄ teneantur obedire preceptis dei v̄t
ecclesie, quam dicūt (licet inaniter) aliquid esse in-
uisibile, cū tñ veritas nos mittat ad visibilē eccle-
siā, auribus (q̄b⁹ audiri corporalia verba possunt)
vtētem **Matthēi. 18.** ita dicens: Si peccauerit in
te frater tuus, vade corripe eum inter te ⁊ ipsum so-
lum. Si te audierit, lucrat⁹ eris fratrem tuum. Si
autem te non audierit, adhibe tecum vnum vel du-
os, vt in ore duoz vel trium testium stet om̄ne v̄bū.
Q̄d si nō audierit eos, dic ecclie: (Ecce aures cor-
porales ecclesie, q̄bus audit v̄ba corporalia) Ses-
quitur: Si autem ecclesiam non audierit. Ecce cor-
poralis lingua qua loquitur ecclesia peccatoribus
vtentibus sensibus corporeis. Ecclesia ergo est vi-
sibilis ⁊ tractabilis, de quo infra latius. Opera er-
go ostendunt fidem, ⁊ vocationem ⁊ electionē cer-
tificant certitudine spei ⁊ vie, nondum patrie. **Ea**
propter saluator noster quesuit populū sectatorē
bonoz opoz, qui expectaret spem ⁊ aduētum glo-
rie eius ad **Tit. ca. 2.** Hec de opib⁹ meritorijs dis-
cta sufficiant. Et ex p̄sequenti de duob⁹ mēbris de-
claranda prout supra membra descripta sunt. Per
quoz declarationē clarius intelligi possunt ea que
sñ ipsa membra descripta sunt, et etiā ea que post
hec in consequentibus dicenda sunt.

NOX .III.

At uero si quis multorum bonorum sibi conscius, ⁊
in extremo uitæ suæ inde consoletur semetipsum, quasi
deo ex illis placere uolens, atq; propterea regno cœlesti
dignus: hic si ita mortuus fuerit, uidelicet salutē sibi ex
proprijs meritis promittens, nulli dubium, ad manus as-
signabitur diaboli.

Candela .III.

Quicumq; confidit in operibus suis sine gratiā
⁊ extra charitatem factis, ⁊ putat per illa eternam
consequi beatitudinē, hic fallit semetipsum, ⁊ pere-